

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Die magische Flucht

Aarne, Antti Amatus

Helsinki, 1930

Variantenverzeichnis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67772)

Variantenverzeichnis.

Vollständigere Titel sind im dritten Bande der Anmerkungen zu den Kinder- u. Hausmärchen der Brüder Grimm von J. Bolte und G. Polívka zu finden.

Die mit einem Sternchen bezeichneten Nummern sind dem Verfasser nur durch Referate zugänglich gewesen, hauptsächlich durch die kurzen Angaben des erwähnten Werkes.

CB. Bretonen. 1, 2. Luzel, Contes de la basse Bretagne II S. 33, 355. — 3. Rev. des trad. pop. I S. 278. — 4*. Sébillot, Contes des prov. S. 81. — 5*. Le Braz² II S. 355. — 6*. Kerbeuzec I S. 114. — 7*. Luzel, Contes bretons S. 39. — 8*. Luzel, Cinquième rapport S. 24.

CI. Iren. 1. Carleton⁵ S. 23. — 2. Folklore Journal I S. 316. — 3*, 4. Dottin, Contes S. 104, 161. — 5*. Kennedy, Fictions S. 42. — 6*. Kennedy, Fireside S. 61. — 7*. Curtin, Myths S. 32.

CS. Schotten. 1—6. Campbell I S. 25, 47, 48, 51, 52, 58. — 7. Folk-Lore I S. 292. — 8*, 9*. Celtic Magazine XII S. 57, 475. — 10*. Mac Innes Nr. 1.

F = FF. Finnen. I: 1—97. FFC 5 Mt. 313, Var. 1—97. — I: 98, 99—102, 103—7. FFC 33 Mt. 313, Var. 98, 102, 99—101, 103—7. — II: 1—107. FFC 5 Mt. 314, Var. 1—107. — II: 108—15. FFC 33 Var. 108—15.

FE. Esten. I: 1—45. FFC 25 Mt. 313, Var. 1—45. — II: 1—39. FFC 25 Mt. 314, Var. 1—39. — II: 40—2. Kallas Nr. 7, 11, 12.

FL. Lappen. 1, 2. Friis Nr. 18, 19. — 3. Qvigstad u. Sandberg Nr. 26. — 4. Lindholm Nr. 12.

FM. Magyaren. 1. Erdélyi-Stier Nr. 4. — 2. Gaal-Stier Nr. 3. — 3*. Gaal S. 53. — 4*. Jones-Kropf Nr. 7. — 5—7. Sklarek I Nr. 4, Róna-Sklarek II Nr. 10, 13. — 8, 9. Róna-Sklarek II S. 292, 292 (Magy. Népk. Gy. IX Nr. 20, Magy. Nyelvör XXVIII S. 42). — 10*, 11*. Róna-Sklarek II S. 293, 293. — 12, 13. Róna-Sklarek II Nr. 14, 19.

FP. Permier. 1. Wichmann Nr. 17.

FW. Wolga-Finnen (Mordwinen). 1. Šachmatov S. 275, 356.

GD. Dänen. 1*. Berntsen I Nr. 4. — 2. Grundtvig Handschr. Nr. 8 k. — 3—6. Kristensen Hs. Nr. 44, 163, 267, 392. — 7—10. Kr. Hs. Nr. 418, 449, 492, 505. — 11—14. Kr. Hs. Nr. 543, 557, 649, 672. — 15, 16. Gr. Hs. Nr. 8 g, 27 c. — 17, 18. Kr. Hs. Nr. 2149, 2242. — 19, 20. Gr. Hs. Nr. 27 h, q. — 21. Winther S. 31. — 22. Berntsen I Nr. 25. — 23—5. Kr. Aev. fra Jyll. III Nr. 49, IV Nr. 8, 9. — 26*, 27*. Kr. Danske Folkeæv. Nr. 3, 50. — 28, 29. Kr. Fra Mindebo Nr. 16, 17. — 30, 31. Kr. Skattegraveren III Nr. 118, VI Nr. 717. — 32. Gr. Hs. Nr. 27 r. — 33—5. Kr. Hs. Nr. 266, 2107, 2461. — 36. Gr. Hs. Nr. 8 a (Gl. M. II S. 311). — 37. Gr. Folkeæv. II Nr. 7. — 38—41. Gr. Hs. Nr. 8 b, c, d, e. — 42—48. Gr. Hs. Nr. 27 e, f, 28 a, 27 b, d, g, k. — 49. Hs. DFS 79 æv. Nr. 27 n. — 50—4. Gr. Hs. Nr. 8 f, 27 i, l, m, n. — 55—7. Gr. Hs. Nr. 28 c, 27 a, 28 b (Gl. M. II Nr. 9).

GG. Deutsche. 1. Müllenhoff, Sagen . . . Schleswig, Holstein u. Lauenburg Nr. 12. — 2*. Wisser, Deutsche Welt 1907 Nr. 31—2. — 3*. Wisser, III S. 42. — 4. Müllenhoff Nr. 6. — 5, 6. Bartsch, Sagen . . . Mecklenburg I S. 129, 477. — 7. Jahn, Volksm. aus Pommern I Nr. 1. — 8*, 9. Bl. f. pomm. Volksk. IV S. 183, X S. 90. — 10*—12*. Lemke, Volkst. aus Ostpreussen II S. 152, 155, 188. — 13*. Busch Nr. 23. — 14*, 15*. (< d'Aulnoy) Feen-

märchen 1801 S. 44; Kuhn, Märk. I S. 263. — 16*. Knoop, Ostmärk. Nr. 51. — 17*. Pröhle, KVM Nr. 8. — 18. Curtze, Volksüberl. . . . Waldeck Nr. 15. — 19. (< d'Aulnoy) Grimm Nr. 70 a. — 20, 21. Grimm Nr. 79, 51. — 22. Bolte I S. 498—9. — 23. Grimm Nr. 56. — 24, 25. Wolf, Hausmärchen S. 286, 198. — 26. Bechstein 1845 S. 85. — 27. Simrock Nr. 24. — 28. Bolte I S. 498. — 29. Bolte I S. 442 (Voss Idyllen S. 374). — 30. Sommer, Sagen . . . Sachsen u. Thüringen Nr. 9. — 31*. Magazin 42 S. 342 Nr. 4. — 32*. Schles. Provinzialblätter 1864 S. 224. — 33*. Peter, Volkstüml. aus Oesterreich-Schlesien II S. 164. — 34*. Jegerlehner, Am Herdfeuer der Sennen S. 159. — 35*. Zs. f. österr. VK. 14 S. 155. — 36*. Carinthia 1865 S. 438. — 37*, 38*. Bünker, Schwänke . . . in heanzischer Mundart S. 212, 154. — 39*. Vernaleken KHM Nr. 8. — 40*. Kbl. f. siebenbürgische Landeskunde VIII S. 125. — 41, 42. Haltrich⁴, D. Volksm. . . . Siebenbürgen Nr. 27, 38. — 43*. Busch S. 100.

GI. Isländer. 1, 2. Ritterhaus Nr. 24, 32. — 3—5. Ibid. S. 141, 143, 143. — 6—7. Ibid. Nr. 35, 45. — 8—9. Ibid. S. 158, 159. — 10*. Jakobsen, Färöske Nr. 60.

GN. Norweger. 1. Janson Nr. 6. — 2. Asbjørnsen Nr. 14. — 3. Ibid. Anm. 2 zu Nr. 46 S. 476. — 4—5. Ibid. Anm. zu Nr. 14 S. 410. — 6. Ibid. Nr. 46. — 7, 8. Ibid. Anm. 1, 3 zu Nr. 46 S. 475, 478. — 9, 10. Ibid. Anm. 4, 6 zu Nr. 46 S. 479, 481. — 11. Ibid. Nr. 57. — 12. Nicolaissen I S. 62. — 13. Haukenæs S. 148.

GS. Schweden. 1. Hyltén-Cavallius Nr. 14 B. — 2—4. Wigström, Sagor . . . Skåne (Sv. Landsm. V 1) S. 28, 67, 75. — 5. Bondeson, Hall. sg. Nr. 6. — 6. Bondeson, Sv. fsg. Nr. 77. — 7—10. Hyltén-Cavallius Anm. zu Nr. 14 S. 214, 244, 246 (3), 247 (6), — — 11. H.-C. Handschr. I Nr. 51 c. — 12—15. H.-C. Anm. zu Nr. 14 S. 245, 491, 247 (5), 246 (4). — 16, 17. H.-C. Hs. I Nr. 51 e, b.

GSF. Schweden in Finnland. 1. Oskar Hackman, Sagor, Referatsamling (Finlands svenska folkdiktning I A. Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland CXXXII) Nr. 56 a. — 2—9. Ibid. Nr. 56 b Var. 1—8. — 10—32. Ibid. Nr. 56 c Var. 1—23.

GV. Vlămen. 1. Revue des trad. pop. XVI S. 217. — 2*. 3*. De Mont en de Cock, Wondersprookjes S. 8, 145. — 4*—7*. Joos I Nr. 79, II Nr. 14, 16, 17. — 8*. Vermast S. 87. — 9*—11*. Volkskunde III S. 112, XIV 119, XVI S. 244.

RE. Spanier. 1*, 2*. Maspons I Nr. 19, III Nr. 10. — 3*. Revue des trad. pop. XVI S. 226. — 4*—6*. Bibl. de las trad. esp. I S. 187, X S. 48, 63. — 7*, 8*. Maspons I Nr. 9, II Nr. 4. — 9*. Alcover, Rondayes mallorquines I S. 193.

RF. Franzosen. 1, 2. Sébillot, Contes de la Haute-Bretagne I Nr. 19, 31. — 3*, 4. Ibid. III Nr. 9, 13. — 5—8. Revue des trad. pop. IX S. 167, 169, 171, 178. — 9, 10. Ibid. XVI S. 125, I S. 588. — 11. Carnoy, Litt. de la Picardie S. 252. — 12—14. Cosquin, C. pop. de Lorraine I Nr. 9, 12, II Nr. 32. — 15*. Gittée, Contes . . . wallon. S. 7. — 16*. Wallonia I S. 156. — 17. Bladé, Contes . . . Gascogne II S. 26. — 18. Revue des trad. pop. XVI S. 129. — 19*. Mélusine I S. 446. — 20*. Romania VIII S, 224. — 21*. Dardy II S. 171. — 22*. Laboulaye, Contes bleus S. 15. — 23*. Revue des trad. pop. VI S. 727.

RI. Italiener. 1, 2. Andrews, Contes ligures Nr. 8, 34. — 3*. Comparetti Nr. 11. — 4*, 5*. Gubernatis, S. Stephano Nr. 5, 6. — 6, 7. Schneller, Märchen . . . Wälschtyrol. Nr. 20, 27. — 8*. Coronedi-Berti Nr. 11. — 9*—12*. Imbriani, Nov. fiorentina² S. 21, 411, 396, 413. — 13*, 14*. Busk, The folklore of Rome S. 3, 8. — 15*—18*. Finamore, Trad. pop. abruzzesi Nr. 18, 40, 4 (S. 20, 21). — 19*. De Nino, Usi e cost. abr. III Nr 11. — 20*. Corazzini Nr. 10. — 21*. Nerucci, Sessanta nov. pop. Montalesi Nr. 18. — 22*. Rivista I S. 84. — 23—29. Gonzenbach, Sicil. I Nr. 13, 14, 15, 53, 54, 55, 64. — 30*—32*. Pitré, Fiabe . . .

siciliane I S. 113, 133, 122. — 33*—38*. Archivio I S. 525, II S. 79, XXIV S. 155, III S. 368, XXIV S. 155, II S. 73. — 39—40. Ilg, Maltes. I Nr. 2, 14.

RP. Portugiesen. 1—3. Consiglieri-Pedroso Nr. 2, 4, 13. — 4*, 5*. Braga I S. 14, 15 (Nr. 6). — 6*—8*. Braga I Nr. 11, 17, 32. — 9*. Coelho, C. pop. Nr. 14. — 10*. Coelho, C. nacionaes Nr. 15.

RR. Rumänen. 1. Obert Nr. 15. — 2. Kremnitz Nr. 14. — 3. Revue des trad. pop. III S. 630. — 4. Staufe Nr. 33 (Zs. f. Volksk. IX S. 87). — 5. Šainénu S. 375. — 6. Schullerus, Archiv f. siebenb. Ldesk. XXXIII S. 518.

SB. Bulgaren. 1*—3*. Šapkarev S. 165, 168, 204. — 4*—6*. Sbornik min. VIII S. 161, III S. 214, VIII S. 161, 169.

SC. Tschechen, Slowaken, Kaschuben, Wenden. 1. Waldau S. 248. — 2—3. Leskien u. Brugmann S. 540, 539. — 4*. Archiv f. slav. Phil. XIX S. 245. (Václavek, Valašské poh. a pov. I Nr. 18). — 5*. Václavek, Poh. a pov. III S. 6. — 6*. Menšík, Jemnic. S. 148. — 7*. Kubín II S. 66. 8*. Němcová I Nr. 8. — 9*. Kulda III Nr. 9. — 10*. Langer, Sehlanky S. 62. — 11*. Maly³ Nr. 3. — 12*. Menšík Jemnic. S. 339. — 13*. Menšík, Mor. poh. a pov. S. 250. — 14*. Tille, Val. Nr. 22. — 15*. Elpl S. 81. — 16. Leskien u. Brugmann S. 528. — 17*. Sbornik mus. slov. spol. XVI S. 9. — 18*. Broch, Stud. slovak. kleinruss. S. 46. — 19*. Czambel S. 246. — 20*. Němcová, Slov. I S. 51. — 21*—22*. Škultéty-Dobšinský Nr. 44, 5. — 23*. Sbornik mus. slov. spol. XIV S. 54. — 24*. Lorentz, Slovinzische Nr. 31. — 25*. Veckenstedt, Wendische S. 214.

SP. Polen. 1*. Wóycicki S. 135. — 2. Toeppen, Aberggl. aus Masuren S. 145. — 3. Zs. d. Ver. f. Volksk. XXVI S. 204. — 4*, 5*. Kolberg III Nr. 14, VIII Nr. 10. — 6*—8*. Wisła V S. 744, IX S. 100, XV S. 715. — 9*—10*. Chelchowski II S. 8, 44. — 11*. Malinowski I, S. 41. — 12*, 13*. Ciszewski, Krak. Nr. 72, 73. —

14*, 15*. Mater. antropol. etnogr. I S. 80, X S. 251. — 16*. Polaczek S. 246. — 17*. Przibilla S. 74. — 18*—20*. Wisła XV S. 713, XIX S. 396, X S. 110. — 21*, 22*. Kolberg, Lud XIV S. 35, VIII S. 8. — 23*. Mater. antropol. etnogr. I S. 74. — 24*. Chelchowski I S. 139.

SR. Grossrussen. 1—4. Ončukov, Sjevernyja Nr. 5, 56, 60, 71. — 5. Afanasjev II Nr. 104 e. — 6. Ončukov Nr. 153. — 7*. Erlenwein² S. 108. — 8*—10*. Kolosov S. 83, 144, 206. — 11. Chudjakov I Nr. 18. — 12. Afanasjev III⁴ Nr. 125 g. — 13. Chudjakov I Nr. 17. — 14. Afanasjev III Nr. 125 b. — 15. Chudjakov I Nr. 1. — 16—22. Afanasjev I Nr. 65, 58 b, III 125 a, Var. S. 161, 161, 161, 162. — 23. Sadovnikov Nr. 1. — 24—30. Afanasjev I Nr. 60, Var. S. 160, III Nr. 125 c, 125 d, Var. S. 170, 170, 170. — 31—36. Afanasjev III⁴ Nr. 125 e, 125 f, Var. 181, 184, 186, Anm. S. 190. — 37—39. Chudjakov II Nr. 60, 60 Var., III Nr. 118. — 40*. Erlenwein² S. 119. — 41*. Naaké S. 117. — 42*. Čudinskij S. 13. — 43. Smirnov, Sbornik velikor. sk. I Nr. 5 (Zap. R. Geogr. Obšč. po otd. etnogr. XLIV). — 44. Sokolov, Sk. i pjesni Bjelozerskago kraja Nr. 66. — 45—47. Smirnov II Nr. 281, 327, I Nr. 126. — 48. Zelenin Nr. 118 (Zap. R. Geogr. Obšč. po otd. etnogr. XLII). — 49, 50. Smirnov II Nr. 236, I Nr. 97.

SRW. Weissrussen. 1, 2. Šejn Nr. 127, 136. — 3—6. Romanov III S. 164, 172, 180, VI S. 495. — 7. Šejn Nr. 18. — 8—9. Dobrovoljskij, Smolenskij Nr. 10, 28. — 10. Leskien u. Brugmann S. 526 (= Gliński II I S. 15). — 11*. Gliński I S. 96. — 12*—17*. Federowski I S. 96, III S. 51, 56, 60, 63, 178. — 18*—24*. Ibid. II S. 68, 142, 327, 150, 154, 157, 158. — 25*, 26*. Karłowicz S. 62, 108. — 27*. Weryho S. 57.¹

¹ Später vom Verfasser hinzugefügte und mit SWR 25, 26 bezeichnete handschriftliche Aufzeichnungen aus dem Arch. d. Russ. Geogr. Ges. A 190. 12 S. 49—65 Nr. 5, XLVI 20, S. 15—18 Nr. 3.

SS. **Serbokroaten u. Slovenen.** 1, 2. Archiv f. slav. Philol. I S. 276, V S. 22. — 3*, 4*. Nikolić I S. 67, 130. — 5*. Vojinović S. 48. — 6*. Vuk St. Karadžić Nr. 19. — 7*. Revue d. trad. pop. XVI S. 227 (Vuk Nr. 31). — 8, 9. Krauss I Nr. 48, 89. — 10. Krauss, Slav. Volkforschungen S. 79. — 11*—13*. Valjavec S. 9, 30, 108. — 14, 15. Krauss I Nr. 80, 57. — 16*—18*. Strohal I S. 66, 102, II S. 167. — 19*. Zbornik jslav. XVI S. 137. — 20*—24*. Bos. Vila VII S. 268, X S. 149, XIV S. 218, XV S. 128, XXII S. 74. — 25*, 26*. Kres V S. 91, 507. — 27*. Šaljive nar. pripov. S. 27. — 28*. Zbornik jslav. XVI S. 131. — 29*, 30*. Nar. pripov. Sošk. plan. I S. 24, III S. 72.

SU. **Ukrainer.** 1—4. Čubinskij Nr. 54, 109, 55, 51. — 5, 6. Rudčenko I Nr. 49, 52. — 7, 8. Malinka Nr. 16, 17. — 9. Hrinčenko II Nr. 248. — 10—13. Čubinskij Nr. 8, 48, 5, 49. — 14. Manžura (Sbornik istor. filolog. obč. Charkov II). — 15. Rudčenko II Nr. 30. — 16*. Dragomanov Nr. 8. — 17. Afanasjev I Nr. 50. — 18. Jubil. Sbornik Millera S. 180. — 19*. Rozdol'skyj Nr. 16 — 20*, 21*. Etnograf. Zbirnyk VII S. 59, 62. — 22*—24*. Šuchevyč S. 81, 108, 117. — 25*. Mater. antrop. II S. 86. — 26*. Etnograf. Zbirnyk XIV S. 19. — 27. Etnograf. Obozr. 1894 S. 99 (Kolberg Pokucie IV). — 28*. Kolberg Pokucie IV S. 138. — 29. Archiv f. slav. Philol. XXI S. 300. — 30*—34*. Etnograf. Zbirnyk VII S. 101, 9, XIV S. 29, XXV S. 8, XXIX S. 104. — 35*. Archiv f. slav. Philol. XXVII S. 515. — 36*. Sadok Barącz S. 234. — 37, 38. (Handschr.) Archiv d. Russ. Geogr. Ges. D 6 III S. 78—84 Nr. 9, D 11 S. 1—14. — 39—43. Javorskij, Pamjatniki galicko-russk. nar. slov. I (Zap. R. Geogr. Obsč. XXXVII 1) Nr. 27 S. 67 u. 312, Nr. 41 a S. 114, Nr. 41 b S. 116, Nr. 42 S. 118, Nr. 98 S. 236.

TČ. **Tschuwaschen.** 1. (Handschr.) Anderson Nr. 62. — 2—8. (Handschr.) Nikoljskij Bd. 63 S. 486—94, Bd. 3

S. 69—83, S. 599—607, Bd. 97 S. 445—7, Bd. 4 S. 1—2 u. 7—8, Bd. 95 S. 195—7, Bd. 98 S. 10—12 u. 17—8.

TO. Osmanen. 1, 2. Kúnos, Stambul S. 76, 88.

TT. Tataren. 1—4. (Handschr.) Vasiljev Nr. 87, 118, 81, 85.

Alb. Albanesen. 1. G. Meyer Nr. 5 (Archiv. f. Litgesch. XII S. 109). — 2*. Pitré, Fiabe IV S. 285.

Gag. Gagäusen (bessarab.) 1. Radloff, Proben X S. 42.

Gre. Griechen. 1—5. Hahn I S. 258, 65, 295, II S. 197, 33. — 6—8. Schmidt Nr. 5, 6, 12. — 9 Hahn II S. 182. — 10*. Pio S. 159. — 11*. Deltion I S. 138.

Let. Letten. 1. Sborn. mat. po. etnogr. izd. pri Daškovskom Etnogr. Muz. II Nr. 1 2, S. 237. — 2*. Biemann, Livländisches Sagenbuch S. 29. — 3*. Zbiór wiadom. XVIII S. 425.

Lit. Litauer. Leskien u. Brugmann S. 379. — 2*, 3*. Dowojna-Sylwestrowicz I S. 411, II S. 280. — 4*. Revue des trad. pop. XII S. 112. — 5*. Mitt. der litau. liter. Ges. I S. 358. — 6*—9*. Dowojna-Sylwestrowicz I S. 88, II S. 100, 175, 434. — 10*. Karłowicz S. 67.

Sam. Samojuden. 1. Castrén IV S. 165.

Zig. Zigeuner. 1*—3*. Groome Nr. 34, 50, 62.

Kauk. Kaukasien. 1—8. Sbornik . . . Kavkaza XVI 1 S. 295, 354, XVIII 3 S. 40, XIX 2 S. 8, XXXV 2 S. 131, XVIII 3 S. 87, XV 2 S. 26, XXIV 2 S. 152. — 9*. Chalatianz S. 69 (Armenische Bibliothek IV). — 10. Chachanov, Očerki po istorii gruzinskoj slovesnosti I S. 98.

Afr. Afrika. 1. (Nubier). Rochemonteix, Oeuvres diverses S. 450. — 2. Rivière, Recueil de c. pop. de la Kabylie S. 209. — 3. Stumme, Märchen aus Tripolis S. 140. — 4. Revue d. trad. pop. XVI S. 230 (Chatelain, Gramm. elem. do Kimbundu S. 101). — 5*. Velten, Märchen . . . der Suaheli S. 108. — 6. Revue d. trad. pop. XVI S. 229 (Jacottet, C. des Bassoutos S. 7). — 7, 8. Ibid. XVI S. 229, 230 (Junod, Chants et c. des Ba-Ronga S. 115, 229). — 9. Cosquin

I S. 154 (Call Theal, Kaffir Folklore S. 82). — 10. (Malagassen). Folk-Lore Journal I S. 233. — 11—12. Baissac, Folklore de l'île-Maurice Nr. 8, 15. — 13. Junod, Chants et c. des Ba-Ronga S. 229.

As. Asien. 1. Prym u. Socin, Syrische M. Nr. 58. — 2. (Kirgisen). Radloff III S. 372. — 3. (Grossrussen). Zapiski Krasnojarskago podotdjela vost.-sib. otd. I. R. Geogr. Obsč. I 1 S. 85. — 4*—6*. Ibid. I 2 S. 166, 75, 38. — 7. (Sarten). Ostroumov II S. 16. — 8. (Baschkiren). Etnogr. Obozr. XII S. 40. — 9. (Sagaier). Radloff II S. 201. — 10. Knowles, Folk-Tales of Kashmir S. 49. — 11. Frere, Old Deccan Days Nr. 4. — 12. Cosquin I S. 153 (Lewin, Progress. Colloq. Exerc. . . . Dzo or Kuki Language S. 85). — 13. Dracott, Simla village tales or folkt. from the Himalaya S. 31. — 14*. Parker, Village folk-tales of Ceylon S. 68. — 15. (Siamesen). Gött. gel. Anz. 1862 S. 1223 (Asiatic Researches XX S. 347). — 16. Revue des trad. pop. XVI S. 228 (Pleyte Bataksche Vertellingen S. 150). — 17. (Jukaghiren) Ehrenreich S. 88. — 18. (Tschuktschen). Ibid. S. 88 (Bogoras, The folklore of northeastern Asia IV S. 607). — 19. Ibid. S. 85 (Chamberlain, Aino folk-tales Nr. 43). — 20. (Indien). Zs. d. D. Morgenl. Ges. LIV S. 586.

Am. Amerika. 1. (Massachusetts). The International Folk-Lore Congress 1901 S. 540. — 2. Fortier, Louisiana folk-tales Nr. 19. — 3. (Louisiana). The Journal of American Folklore XIX S. 123. — 4. (Jamaica-Neger). Folk-Lore Journal I S. 284. — 5—9. Boas, Ind. Sagen von der Nord-Pazifischen Küste Amerikas S. 98, 164, 223, 240, 267. — 10. (Algonkins). Ehrenreich S. 86 (Schoolcraft, The myth of Hiawatha S. 247). — 11. Ibid. S. 87 (Barboza Rodriguez, Porandula amazonense. Ann. d. Bibl. nac. XIV). — 12. Ehrenreich S. 87 (Ehrenreich, Beitr. zur Völkerkunde Brasiliens, Veröff. des Mus. f. Völkerkunde II 1—2 S. 43). — 13. Cosquin I S. 154 (Mélusine II Kol. 408). — 14*. Roméro, Contos pop. de Brazil S. 20. — 15. Duine,

Légendes péruviennes S. 25. — 16. Anthropos VIII S. 856 (Boas S. 187). — 17. Ibid. S. 856 = 8. — 18, 19. Roméro S. 36, 78.

Austr. Australien. 1. The Internat. Folk-Lore Congress 1891 S. 55 (Turner, Samoa S. 102).

Nachtrag
von
Prof. Dr. Walter Anderson

zu S. 104 f. und 114 f.

Die hier besprochene Geschichte von der Maus und dem Sperling, dem Kriege der vierfüßigen Tiere und der Vögel und dem Adlerfluge des Mannes bildet eine ausserordentlich interessante Parallele zu der *altbabylonischen Etana-Sage* (H. Gressmann, Altorientalische Texte zum Alten Testament, 2. Aufl., Berl. u. Lpz. 1926, S. 235—240; J. Bolte u. G. Polívka, Anmm. zu d. KHM d. Brüd. Grimm IV 103). Ich beabsichtige dieser Frage eine ausführliche Untersuchung zu widmen. Schon vor mir ist Prof. Dr. P. Jensen auf die Ähnlichkeit des betreffenden Märchens mit der Etana-Sage aufmerksam geworden: Das Gilgamesch-Epos in der Weltliteratur II, Marburg a. L. 1928, S. 199¹. 680 (vgl. meine Rezension in der Deutschen Literaturzeitung 51 [1930], 1887—1890).
